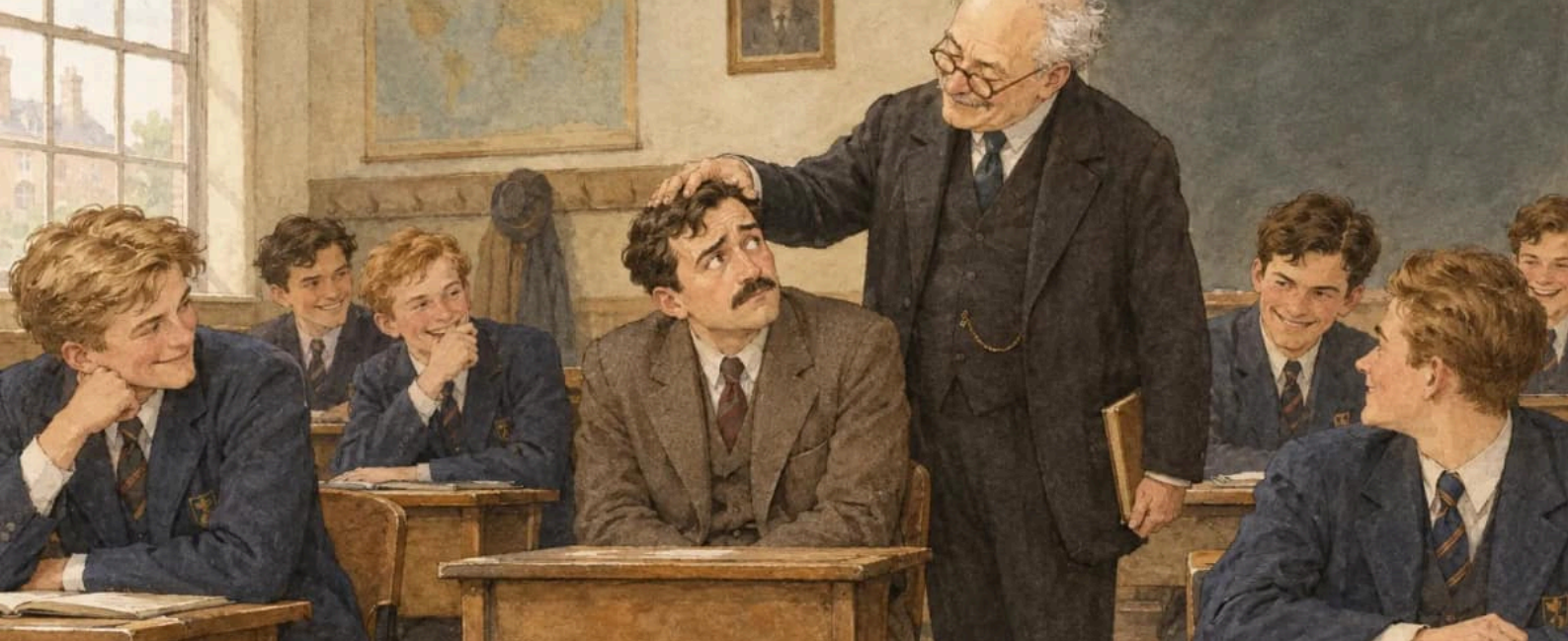

Odrabiamy

Pytanie jawne 55 z 76 · Matura ustna 2027

OPRACOWANIE PYTANIA

Człowiek wobec presji otoczenia. Omów zagadnienie na podstawie znanych Ci fragmentów *Ferdydurke* Witolda Gombrowicza. W swojej odpowiedzi uwzględnij również wybrany kontekst.

LEKTURA BAZOWA

Witold Gombrowicz, *Ferdydurke*

EPOKA

Dwudziestolecie międzywojenne

ŹRÓDŁO

ustna.odrabiamy.pl

ZESKANUJ TELEFONEM ALBO KLIKNIJ

Kursy maturalne

Pakiet 10 kursów do matury 2027 od Odrabiamy.pl.

Przećwicz to pytanie

Darmowy symulator matury ustnej. Ocena wg kryteriów CKE.

Posłuchaj

Darmowy kurs z opracowaniem pytań jawnych 2027.

1 O co tak naprawdę pyta komisja

Klucz do tematu to Gombrowiczowskie pojęcie Formy: człowiek nie istnieje poza relacjami - inni nieustannie narzucają mu maskę, rolę, sposób bycia. Presja otoczenia nie jest więc u Gombrowicza incydentem, lecz podstawowym mechanizmem życia społecznego, a ucieczka przed jedną formą kończy się wpadnięciem w następną.

presja otoczenia	Nacisk ludzi i instytucji, by jednostka przyjęła określoną rolę i sposób bycia. U Gombrowicza to Forma – nie incydent, lecz podstawowy mechanizm życia społecznego.
człowiek wobec	Relacja i reakcja: jak jednostka odpowiada na nacisk – poddaniem, buntem, ucieczką, grą. Komisja oczekuje opisu obu stron, otoczenia i człowieka. U Gombrowicza każdy jest naraz ofiarą i sprawcą presji: Józio kompromituje Młodziaków, a Miętus narzuca swoją formę parobkowi Walkowi.
Forma, gęba, upupienie	Pojęcia Gombrowicza: Forma to narzucony schemat, gęba to maska przyprowadzona przez innych, upupienie to zepchnięcie w niedojrzałość. Bez nich odpowiedź zostaje na poziomie obyczajowym.

KOMISJA CHCE USŁYSZEĆ

- ✓ Rozstrzygnięcie, czym jest presja otoczenia u Gombrowicza i czy człowiek może się jej wyrwać.
- ✓ Trzy środowiska z *Ferdydurke* z pokazaną presją i reakcją Józia: szkoła (upupienie, wymuszony zachwyt, pojedynek na miny), stancja Młodziaków (presja nowoczesności), dwór w Bolimowie (presja hierarchii).
- ✓ Kontekst pokazujący presję grupy w innym tekście lub w życiu społecznym oraz wniosek o granicach wolności jednostki.

2 Co wziąć z lektury i jaki kontekst wybrać

Z LEKTURY BAZOWEJ

- Upupienie przez Pimkę: profesor Pimko przepytuje trzydziestoletniego Józia jak ucznia, a ten, choć wie, że jest dorosły, nie potrafi się obronić i daje się zaprowadzić do szkoły. Presja autorytetu, która działa nawet wbrew oczywistym faktom – człowiek staje się tym, za kogo biorą go inni.
- Szkoła: Bładaczka wymusza zachwyt nad Słowackim, Gałkiewicz nie potrafi się zachwycić i zostaje złamany; uczniowie dzielą się na obóz Syfona (niewinność) i Miętusa (chłopięca nieprzyzwoitość), a pojedynek na miny kończy się gwałtem przez uszy. Presja instytucji i presja rówieśników – dwie formy, między którymi nie ma miejsca na własne „ja”.
- Stancja Młodziaków: rodzina inżyniera programowo nowoczesna wymaga swobody, sportu i pogardy dla konwenansów; Józio, zakochany w pensjonarce Zucie, czuje presję, by być nowoczesnym. Odwraca ją, podrzucając listy i sprowadzając do pokoju Zuty Kopyrdę i Pimkę – kompromituje nowoczesność jako pozę.
- Dwór w Bolimowie: u wujostwa Hurleckich panuje forma pańsko-chamska – państwo i służba grają wobec siebie role od pokoleń; Miętus chce się „bratać z parobkiem” i zmusza Walka, by uderzył go w twarz. Bunt przeciw hierarchii, który narzuca parobkowi nową formę – presja nie znika, zmienia tylko kierunek.
- Ucieczka z Zosią: Józio porywa kuzynkę Zosię i natychmiast wpada w rolę romantycznego kochanka, choć jej nie kocha; narrator stwierdza, że nie ma ucieczki przed gębą, jak tylko w inną gębę. Podsumowanie mechanizmu – presja otoczenia jest nieusuwalna.
- Kupa (opcjonalnie): każde środowisko kończy się sceną powszechnej bijatyki, w której wszyscy tracą formę i padają na siebie w bezkształtną kupę. Obraz tego, co zostaje, gdy formy się rozpadną – chaos, a nie wolność.

LITERACKI

POLECANY

Romeo i Julia, William Szekspir

Dwoje zakochanych dorasta w skłóconych rodach Montekich i Kapuletów, w przeświadczeniu, że muszą się nawzajem nienawidzić, choć nikt nie pamięta już przyczyny sporu. Pokaż, że obok szkolnej formy z *Ferdydurke* drugim źródłem przymusu są wzorce wpajane przez najbliższych.

LITERACKI

Tango, Sławomir Mrożek

Artur buntuje się przeciw rodzinie, która zniósła wszystkie konwencje, i próbuje narzucić jej z powrotem formę – ślub, zasady, władzę idei; przegrywa, a władzę bierze prostak Edek. Podobnie jak u Gombrowicza walka z konwencją prowadzi do konwencji kolejnej, a bez form zostaje tylko siła.

SPOŁECZNY

Teoria ról społecznych (Erving Goffman, *Człowiek w teatrze życia codziennego*)

Socjolog Goffman opisał życie społeczne jako teatr, w którym każdy gra role dopasowane do oczekiwań widzów i nie ma dostępu do „prawdziwego siebie” poza rolą. To naukowy odpowiednik Formy Gombrowicza: presja otoczenia jest strukturą życia społecznego, nie patologią.

LITERACKI

Rok 1984, George Orwell

Winston Smith żyje pod presją Partii, która kontroluje język, pamięć i myśli, a w finale zostaje złamany i kocha Wielkiego Brata. Kontrast skali z *Ferdydurke*: u Gombrowicza presja jest towarzyska i groteskowa, u Orwella totalitarna i śmiertelna, ale mechanizm – jednostka ukształtowana przez otoczenie wbrew sobie – jest ten sam.

3

Mapa wypowiedzi

- 1 Teza: presja otoczenia jest u Gombrowicza nieusuwalna – inni zawsze narzucają człowiekowi formę, a bunt prowadzi tylko do formy kolejnej.
- 2 Szkoła: upupienie Józia i wymuszanie zachwyty nad lekturami jako presja instytucji; pojedynek na miny jako starcie narzuconych póz.
- 3 Młodziakowie: paradoks presji nowoczesności – nawet swoboda okazuje się obowiązującą konwencją.
- 4 Dwór ziemiański: presja tradycyjnej hierarchii jako trzecia odłona tego samego mechanizmu.
- 5 Kontekst: *Romeo i Julia* Szekspira – kochankowie wychowani w skłóconych rodach przejmują nienawiść, choć nikt nie pamięta przyczyny sporu; presja otoczenia w wersji rodzinnej obok szkolnej formy z *Ferdydurke*.
- 6 Wniosek: od form narzucanych przez szkołę, nowoczesność, tradycję i rodzinę nie ma ucieczki – można je najwyżej rozpoznać i obnażyć.